

JACQUES DERRIDA

Inconditionnalité ou souveraineté
L'Université aux frontières de l'Europe

Ἀπροϋπόθετο ἢ κυριαρχία
Τό πανεπιστήμιο στὰ σύνορα τῆς Εὐρώπης

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΠΙΤΣΩΡΗΣ

TRADUCTION - ANNOTATION

VANGHÉLIS BITSORIS

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ

ALLOCUTIONS

DIMITRIS DIMIROULIS

GEORGES VELTSOS

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΛΑΤΑΚΗ

Inconditionnalité ou souveraineté
L'Université aux frontières de l'Europe

Άπροϋπόθετο ή κυριαρχία
Τό πανεπιστήμιο στά σύνορα τής Εύρώπης

JACQUES DERRIDA

**Inconditionnalité ou souveraineté
L'Université aux frontières de l'Europe**

**Άπροϋπόθετο ή κυριαρχία
Τό πανεπιστήμιο στα σύνορα τής Ευρώπης**

Μετάφραση-Σημειώσεις Traduction-Annotation
Βαγγέλης Μπιτσώρης Vanghélis Bitsoris

Προσφωνήσεις Allocutions
Δημήτρης Δημηρούλης, Dimitris Dimiroulis,
Γιώργος Βέλτσος Georges Veltsos

Μετάφραση Traduction
Λευκή Μολφέση, Blanche Molfessis,
Άλίκη Κεραμίδα Alikí Keramidas

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ ÉDITIONS PATAKIS

ΑΘΗΝΑ 2002 ATHÈNES 2002

Θέση ύπογραφης δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση

Έκδόσεις Πατάκη / Éditions Patakis
Jacques Derrida *Inconditionnalité ou souveraineté.*

L'Université aux frontières de l'Europe

Ζάκ Ντερριντά *Απροϋπόθετο ή κυριαρχία.*

Τό πανεπιστήμιο στα σύνορα της Εύρώπης

Φωτογραφίες: Ζάν-Φρανσουά Μπονόμ

Photographies : Jean-François Bonhomme

Μετάφραση γαλλικού κειμένου: Βαγγέλης Μπιτσώρης

Traduction du texte français : Vanghélis Bitsoris

Μετάφραση ελληνικών κειμένων: Λευκή Μολφέση, Αλίκη Κεραμίδα

Traduction des textes grecs : Blanehe Molfessis, Aliké Keramidas

Σελιδοποίηση: ΣΥΝΘΕΣΗ

DTP : SYNTHESI

Διορθώσεις δοκιμίων: Βαγγέλης Μπιτσώρης,

Ζάν-Μάρκ Ματαλλανά

Correction des épreuves : Vanghélis Bitsoris,

Jean-Marc Matallana

Copyright © Έκδόσεις Πατάκη και Πάντειο Πανεπιστήμιο,

Τμήμα Έπικοινωνίας και ΜΜΕ, 2001

Copyright © Éditions Patakis et Université Pantion, Département de la

Communication et des Mass Media, 2001

Πρώτη έκδοση από τις Έκδόσεις Πατάκη, Αθήνα. Νοέμβριος 2002

Κ.Ε.Τ. 3004 Κ.Ε.Π. 887/02

ISBN 960-16-0572-X

ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 14, 106 80 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.36.50.000, Fax: 210.36.50.069
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΤΑΚΗ: ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 65, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 210.38.11.740
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΙΛΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚ/ΜΑ: Ν. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ 122, 563 34 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ, ΤΗΛ.: 2310.706.354-5
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / TABLE DES MATIÈRES

ΕΞΕΡΓΟΝ, του Δημήτρη Δημηρούλη.....	10
EXERGUE, de Dimitris Dimiroulis.....	11
JACQUES DERRIDA : Inconditionnalité ou souveraineté. L'Université aux frontières de l'Europe.....	14
ΖΑΚ ΝΤΕΡΡΙΝΤΑ : Απροϋπόθετο ή κυριαρχία. Τό πανεπιστήμιο στα σύνορα της Εύρώπης.....	15
NOTES du traducteur Vanghélis Bitsoris.....	68
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ του μεταφραστή Βαγγέλη Μπιτσώρη.....	69
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ : Τά δώρα του Ντερριντά.....	168
DIMITRIS DIMIROULIS : Les dons de Derrida.....	169
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ : Έγκώμιο του Ζάκ Ντερριντά.....	192
GEORGES VELTSOS : Éloge de Jacques Derrida.....	193

ΕΞΕΡΓΟΝ

(ΤΟ ΣΧΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ)

Ἡ παρούσα δίγλωσση ἔκδοση βεβαιώνει τήν ἀναγνώριση τοῦ ξένου καί σημειώνει τόν λόγο τῆς φιλοξενίας. Εἶναι τό σχῆμα πού παίρνει τελικά ἡ ὑποδοχή τοῦ Ζάκ Ντερριντά στό Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τό σῆμα μετά ἀπό τήν *honoris causa* τελετή τῆς ἀναγόρευσής του σέ ἐπίτιμο διδάκτορα στίς 3 Ἰουνίου 1999. Τά τρία κείμενα εἶναι αὐτούσια μέ ἐκεῖνα πού ἐκφωνήθηκαν στήν ἐπίσημη τελετή καί σφραγίζουν, τό καθένα μέ τόν τρόπο του, τήν ἰδιαιτερότητα τῆς συνάντησης.

Ἡ δεξίωση τοῦ Ζάκ Ντερριντά, στήν περίσταση αὐτή, ἔγινε ἀπό τό Τμήμα Ἐπικοινωνίας καί Μέσων Μαζικῆς Ἐνημέρωσης ἀλλά ἀπηχοῦσε, ἀναμφισβήτητα, ἓνα πολύ εὐρύτερο αἶσθημα πνευματικῆς ὀφειλῆς καί μιᾶ συλλογικότερη ἀναγνώριση τῆς πολιτισμικῆς ἀξίας τοῦ στοχασμοῦ του. Ἀνταποκρινόμενη στά δεδομένα αὐτά, ἡ Σύγκλητος τοῦ Παντείου Πανεπιστημίου ἀποφάσισε ὁμόφωνα γιά τήν ἀπόδοση τῆς ὀφειλόμενης τιμῆς, ἐνῶ οἱ πρυτανικές ἀρχές του μερίμνησαν ἀόκνως γιά ὅλα ὅσα ἀπαιτεῖ μιᾶ σεμνή τελετή φιλοξενίας.

Ἀλλά καί ὁ Ζάκ Ντερριντά ἀνταποκρίθηκε, μέ τόν δικό του ὑπεύθυνο τρόπο, στήν ἱστορική συγκυρία. Γνωρίζοντας ὅτι κατέρχεται σέ ἓναν τόπο ὅπου τή στιγμή ἐκεῖνη δοκιμαζόταν ἀνελέγητα ἡ ἀνθρωπιά καί ἡ δικαιοσύνη, δέν δίστασε νά πάρει θέση καί νά συζητήσει τήν πολιτική πλευρά τοῦ ζητήματος. Ἡ ὁμιλία του στό Πάντειο συμπυκνώνει τίς ἀμφίθυμες ἀντιδράσεις ἐνός κορυφαίου Εὐρωπαίου διανοητῆ ἀπέναντι σέ μιᾶ κρίσιμη καμπή τῆς ἱστορίας στόν βαλκανικό χῶρο.

Τιμώντας τόν Ζάκ Ντερριντά, τιμᾶ κανεῖς τό πάθος τοῦ στοχασμοῦ. Μαζί του μάθαμε, κοντά τρεῖς δεκαετίες τώρα, νά χειριζόμαστε αὐτό τό πάθος μέ τόλμη καί ἀνυποχώρητη ἐμμονή. Τό ἔργο του προσκαλεῖ πάντοτε τόν ἀναγνώστη σέ μιᾶ πρωτόγνωρη ἀλλά μεθοδική περιπέτεια λόγου καί σκέψης. Μέ τόν Ζάκ Ντερριντά οἱ τροπές τῆς γραφῆς κατέληξαν σέ μιάν ἀνατρεπτική

EXERGUE

(LA FORME DE LA RECONNAISSANCE)

L'édition bilingue présentée ici confirme la reconnaissance de l'étranger et souligne la raison d'être de l'hospitalité. Elle est la forme que prend en définitive l'accueil de Jacques Derrida à l'université Pantion, la marque après la cérémonie de sa nomination au titre de Docteur *honoris causa* le 3 juin 1999. Les trois textes proposés sont ceux-là même qui furent prononcés lors de la cérémonie officielle ; ils scellent, chacun à sa manière, la singularité de la rencontre.

La réception de Jacques Derrida a été organisée en cette occasion par le département de la Communication et des Mass media de l'université Pantion et traduisait, sans aucun doute, un sentiment beaucoup plus vaste de dette spirituelle et une plus large reconnaissance collective de la valeur de sa pensée à l'échelle de la culture. Pour cela, le Conseil de l'université a unanimement décidé de rendre cet honneur dû, et les autorités rectorales ont veillé sans relâche à régler tous les détails d'une cérémonie d'accueil toute simple.

Et, avec son sens personnel de la responsabilité, Jacques Derrida a réagi à la conjoncture historique. Sachant qu'il se rendait dans une région où, à ce moment-là, l'humanité et la justice étaient impitoyablement mises à l'épreuve, il n'a pas hésité à prendre position et à soulever l'aspect *politique* de la question. Son discours à l'université Pantion condense les réactions ambivalentes d'un grand penseur européen face à un tournant décisif de l'histoire dans l'espace balkanique.

En honorant Jacques Derrida, c'est la passion de la pensée que nous honorons. Depuis bientôt trente ans, nous avons appris avec lui à mettre en œuvre cette passion avec une audace et une ténacité sans faille. Son œuvre invite constamment le lecteur à se lancer

διαλεκτική του προφανούς στον λόγο και τό φιλοσοφικό έπιχείρημα πορεύτηκε σέ άπάτητα μονοπάτια, αφήνοντας τό μοναδικό έχνος του στην παράδοση του δυτικού στοχασμού.

Πάνω και πέρα από όλα όμως ό Ζάκ Ντερριντά είναι, ύπως κάθε μεγάλος στοχαστής, ένας στοχαστής του καιρού του. 'Η φράση του αποδεικνύεται, επί τής ούσίας, έξόχως πολιτική υπό τήν έννοια τής ένασχόλησης μέ τά κοινά τής πόλεως. Στο έργο του συνεχβάλλουν και συνδιαλέγονται διαφορετικά είδη λόγου και διαφορετικές πλευρές του σύγχρονου πραγματικού. Λογοτεχνία, ψυχανάλυση, πολιτική θεωρία, ζωγραφική, φωτογραφία, θέατρο και κινηματογράφος συνιστούν, κατά τό μάλλον ή ήττον, μέρη του μωσαϊκού στό όποίο βασιλεύει άναμφίβολα ή φιλοσοφία αλλά όχι κατά τρόπο δεσποτικό ή άδιάλλακτο.

Τιμώντας τό έργο του Ζάκ Ντερριντά, σέ ένα ελληνικό πανεπιστημιακό ίδρυμα, σημαίνει επίσης ότι άναγνωρίζεται ή αίρια συνεισφορά του στον ίδιο τον πανεπιστημιακό θεσμό, τον όποίο υπηρέτησε μέ άμείωτη άφοσίωση και ύπεράσπισε μέ άνένδοτη άυταπάρηση.

'Η μικρή τούτη έκδοση έρχεται νά έπιστεγάσει τή σκηνή τής άναγνώρισης αλλά και νά ολοκληρώσει τή χειρονομία τής φιλίας πού οί Έλληνες οικοδεσπότες άπευθύνουν στον έκλεκτό ξένο τους. Πρόκειται για ένα λιτό έξεργον, μία έλάχιστη ύποσημείωση πού έντούτοις συνδέεται κατά ιδιαίτερο και καθοριστικό τρόπο μέ τό κύριο οικοδόμημα.

Τό έγχείρημα νά φιλοτεχνηθεί ένα έξεργον σαν σύμβολο άναγνώρισης και φιλίας του (για τον) Ζάκ Ντερριντά δέν θά είχε εύδοθει, άν δέν διασφάλιζε τήν άμέριστη συμπαράσταση και τήν εύγενή φροντίδα τής Άννας Πατάκη. 'Η μετάφραση των ελληνικών χειμένων στά γαλλικά έγινε μέ τή μεθοδική προσήλωση τής Λευκής Μολφέση. 'Η μετάφραση τής όμιλίας του Ζάκ Ντερριντά όφείλεται στον Βαγγέλη Μπιτσώρη, στον άκάματο μόχθο του όποίου όφείλονται επίσης οί σημειώσεις αλλά και ή τυπογραφική φροντίδα τής έκδοσης.

Καθηγητής Δημήτρης Δημηρούλης
Πρόεδρος του Τμήματος Έπικοινωνίας
και Μέσων Μαζικής Ένημέρωσης

dans une aventure inédite et systématique de la parole et de la pensée. Avec Jacques Derrida, les *tours* d'écriture sont devenus une *dialectique* subversive de ce qui est évident dans le discours, et l'*argument philosophique* a emprunté des sentiers inviolés, en laissant une *trace* sans égale dans la tradition de la pensée occidentale.

Mais, comme tout grand penseur, Jacques Derrida est avant tout un penseur de son temps. Sa *phrase* s'avère être, en fait, éminemment politique, au sens qu'il se préoccupe des choses courantes de la *cité*. Dans son œuvre, aspects du discours et facettes du *réel* contemporain convergent et conversent dans leur diversité. Littérature, psychanalyse, théorie politique, peinture, photographie, théâtre et cinéma constituent plus ou moins les pièces d'une mosaïque dans laquelle la philosophie règne indiscutablement, sans, toutefois, despotisme ni intransigeance.

Honorer l'œuvre de Jacques Derrida dans un établissement universitaire hellénique signifie également reconnaître sa contribution fondamentale à l'institution universitaire elle-même, qu'il a servie avec un dévouement soutenu et qu'il a défendue avec une abnégation inébranlable.

Cette modeste publication vient couronner la scène de la reconnaissance tout en parachevant le geste d'amitié que les hôtes grecs adressent à leur éminent étranger. Il s'agit d'un simple *exergue*, d'une note infime qui, toutefois, se rattache de façon particulière et déterminante à l'édifice principal.

Cet *exergue*, symbole de reconnaissance et d'amitié envers Jacques Derrida, n'aurait pas vu le jour sans le soutien total et la généreuse attention d'Anna Patakis. La traduction des textes grecs en français est le fruit du dévouement scrupuleux de Blanche Molfessis. Enfin, la traduction du discours de Jacques Derrida est due à Vanghélis Bitsoris, qui n'a pas ménagé ses efforts pour la rédaction des notes, la révision des textes et la supervision générale de l'édition.

Professeur Dimitris Dimiroulis
Président du département de la Communication
et des Mass media

Traduction ALIKI KERAMIDAS